

แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกล

GUIDELINES OF LEARNING TEACHING OF PHRAPARIYATTIDHAMA TO PRESENT WITH INNOVATIONS
IN DISTANCE EDUCATION

พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทน¹, สุพัฒน์ ชัยวรรณ² พระเจริญพงษ์ วิชัย³

พระมหาทณอม พิมพ์สุวรรณ⁴ และ พระมหาพุทธิวงศ์ สุวรรณรัตน์⁵

Phramaha Narongsak Suthon¹, Supat Chaiwan², Phrajaroenphong Wichai³

Phramaha Tanom Pimsuvan⁴ and Phramaha Putthivong Suwannarat⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongrajavidyalaya University

E-Mail: narongsag@gmail.com¹

Received 6 January 2024; Revised 3 March 2025; Accepted 30 April 2025.

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนเป็นหัวใจหลักสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สำคัญที่สุด โดยให้ผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญ เพื่อต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับ ความสามารถของผู้เรียน แต่ในขณะเดียวกัน แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกล จะเห็นว่าในยุคปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติมีความสำคัญต่อหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นอย่างมากดังนั้นการเรียนการสอนเพื่อให้ทันยุคสมัย ควรมีการศึกษาทางนวัตกรรมทางไกลด้วยสื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน ใช้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์โดยอาศัยสื่อประสมในหลายรูปแบบ ได้แก่ สื่อที่เป็นหนังสือ สื่อทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ การประชุมทางไกลด้วยภาพและเสียง เพื่อให้ผู้เรียนผู้เรียนมีอิสระในการกำหนดเวลา สถานที่ และวิธีเรียนของตนเอง โดยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความสะดวกสบายในการเรียนอีก อีกทั้งลดขั้นตอนที่ทำให้เสียเวลา

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน; พระปริยัติธรรมกับการศึกษา; การศึกษาทางไกล

Abstract

Teaching is the key to creating the most important learning process for students. With students being an important part in order to develop students according to the goals set by

selecting the content to be taught, it is necessary to consider the difficulty in proportion to the learner's abilities. But at the same time, guidelines for organizing the teaching of the Pariyatham at present, with innovations in distance education, show that in the present era, the teaching of the Pariyat is important to the basic education curriculum of the Ministry of Education. It is therefore very important to teach to keep up with the times. There should be innovative distance education with teaching and learning technology's media where the learners and teachers are far away from each other. By using methods for conveying content and experiences using various forms of media, including books. Postal media, electronic mail Radio broadcasting, television, and audiovisual teleconferencing give learners the freedom to determine their own time, place, and method of learning. You can learn from a variety of learning resources. There is more convenience in studying. It also reduces the number of steps that waste time.

Keywords: Learning teaching; Phrapariyattidhama and education; distance education

บทนำ

การศึกษาของไทยในอดีตมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีพระเป็นครูผู้สอนวิชาความรู้ที่เป็นเรื่องปริยัติธรรม ภาษาบาลี ภาษาไทย รวมไปถึงศิลปวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ด้วย นอกจากนั้นวัดยังมีบทบาททางสังคม เพราะสังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม จวบจนมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างสมัยใหม่ทางราชการได้แยกการศึกษาออกเป็น 2 ระบบ คือ ระบบใหม่คือระบบโรงเรียนซึ่งรัฐให้การสนับสนุน กับระบบเดิมคือระบบวัดซึ่งคณะสงฆ์เป็นผู้จัดการ การศึกษาของสงฆ์จึงมีสงฆ์เป็นผู้จัดการศึกษา โดยมีภารกิจอยู่ที่การสร้างประชากรที่มีคุณภาพให้กับประเทศหรือการเตรียมประชากรที่มีคุณภาพให้กับประเทศ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมหรือที่เรียกกันว่า นักธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลี ที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่า ภิกษุสามเณรที่มีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย เป็นเหตุให้สังคมทลขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยกิจการพระศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การปกครอง และการแนะนำสั่งสอนประชาชน โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 อย่าง คือ อย่างสามัญ เรียนวิชาธรรมวิภาค พุทธประวัติ และเรียงความแก้กระทู้ธรรม และอย่างวิสามัญ เพิ่มแปลอรรถกถาธรรมบทมีแก้อรรถ บาลีไวยากรณ์และสัมพันธ์ และวินัยบัญญัติที่ต้องสอบทั้งผู้ที่เรียนอย่างสามัญและวิสามัญ พ.ศ. 2456 ทรงปรับปรุงหลักสูตรตรองคัมภีร์ธรรมอีกครั้งหนึ่ง โดยเพิ่มหลักสูตรหมวดคิปปิปฏิบัติเข้าในส่วนของวิชาธรรมวิภาคด้วย ปัจจุบัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมนี้มีพระพรหมมุนี (พรหมคุตฺตเถร) วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง เน้นการพัฒนาศาสนทายาทให้มีคุณภาพสามารถดำรงพระศาสนาไว้ได้

ด้วยดีทั้งถือว่าเป็นกิจการของคณะสงฆ์ส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งอดีตถึงปัจจุบัน (Office of the Ecclesiastical Dhamma Education Bureau. 2001)

ซึ่งสิ่งที่จำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือคอมพิวเตอร์และระบบ อินเทอร์เน็ต สถานศึกษาทุกแห่งมีความต้องการใช้เท่าๆ กัน ความรู้ความเข้าใจที่ทุกคนต้องเข้าไปให้ถึง โลกแห่งสังคมการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยีเป็น จะทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์สูงสุดต่อตัวเอง แต่ในทางกลับกันหากใช้อย่างผิดวิธี ก็อาจทำให้เกิดความสูญเสีย ก็เป็นไปได้ ในสถานการณ์ปัจจุบัน สถานศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสารการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ การค้นคว้า หาความรู้จากแหล่งต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นการเพิ่มต้นทุนทางสังคมให้แก่ประเทศการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการจัด การศึกษา โดยเน้นให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข มีคุณธรรม อาศัยการสอนที่หลากหลายให้ เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนเกิดการบูรณาการวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นสหวิทยาการเพื่อให้ การศึกษาสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความต้องการของผู้เรียน และชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด (Distance Learning Foundation under the Royal Patronage. 2023) โดยเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมที่ผลต่อการศึกษาทางไกลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนานคนในยุคข้อมูล ข่าวสารและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การไม่รู้จักคิดจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตไม่เหมาะสม กล่าวคือดำเนินชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมไม่ใช้ปัญญาในการบริโภคหรือบริโภคโดยไม่ใช้ปัญญา หาก ภาวะดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไข คนไทยและสังคมไทยก็จะไม่อาจแข่งขันกับสังคมโลกได้ (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). 2000)

การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ หากประเทศใดจัดระบบการศึกษาที่ดี ให้แก่ประชาชนประเทศนั้นก็จะมีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ทั้งนี้เพราะประชาชนในประเทศ จะถ่ายทอดความรู้ความสามารถที่ได้รับออกมาในรูปของการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ อันจะส่งผลโดยรวมต่อประเทศชาติต่อไป ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววตอนหนึ่งว่า “...การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมืองใดให้การ การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุกๆ ด้านสังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพที่สามารถดำรงรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป...” (Office of the National Education Commission. 2002) จึงเป็นเหตุให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมใหม่การเรียนรู้ตลอดชีวิต และจุดหมายการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ตามกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และ การดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (Secretariat of the National Legislative Assembly. 2017)

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมสมัยปัจจุบัน ไม่เพียงแต่มีการศึกษา คุณธรรมจริยธรรม ศีลธรรม ความรู้ที่นำไปสู่กำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลแล้ว การมีเทคโนโลยีเพื่อใช้เป็นสื่อ การเรียนทางการไกลก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเนื่องจากเพื่อให้เกิดความสะดวก มีความหลากหลาย และเป็นการสะท้อนให้

เห็นถึงควมมีคุณภาพของการสอนพระปริยัติธรรมในสมัยนี้ ดังนั้นเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมที่ผลต่อการศึกษาทางไกลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคนในยุคข้อมูล ข่าวสารและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สำคัญที่สุด หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ การกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิต ให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้เต็มความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Subcommittee on Learning Reform. 2000) โดยเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการคิด การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้วางแผน จัดการ ชี้แนะและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน นั่นคือ การจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Chanathip Chattaphoom, 2001, p. 6) จะต้องเป็นข้อมูลในการกำหนด กิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย

1. ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพราะหากไม่มีผู้เรียน แล้วการเรียนการสอนก็จะไม่เกิดขึ้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องรู้พื้นฐานของนักเรียนที่ตนจะสอนก่อนว่า เป็นอย่างไร เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงว่าต้องการให้ผู้เรียน เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใดการคัดเลือกเนื้อหาตลอดจนการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนก็จำเป็น ต้องคำนึงว่าจะจัดอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนเป็นส่วนรวม และขณะเดียวกันจะต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนด้วย และในขั้นสุดท้ายคือ ผลการสอน ซึ่งผู้สอนจะต้องประเมินผลการเรียนการสอนที่จัดขึ้นว่าได้ทำให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง มีความรู้ความเข้าใจเกิดทักษะแล้วเจตคติตามจะประสงค์ที่วางไว้หรือไม่เพียงใดผู้เรียนจึงมีความเกี่ยวข้อง กับการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการเรียนการสอน

2. จุดประสงค์การเรียนการสอน จุดประสงค์การเรียนการสอนคือ ความคาดหวัง ของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นจุดประสงค์การเรียนการสอนจึงมีความชัดเจนกว่าจุดประสงค์ของหลักสูตร และรายวิชาจุดประสงค์จะระบุให้ผู้เรียนบรรลุถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับใดเพื่อที่จะสามารถทำการประเมิน ตรวจสอบได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามเป้าหมายจริงหรือไม่ ถ้าไม่เป็นไปตาม เป้าหมายจะมีวิธีการตรวจสอบปรับแก้กระบวนการเรียนการสอนอย่างไร

3. เนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับ ความสามารถของผู้เรียน และขณะเดียวกันต้องให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียนด้วย ซึ่งเนื้อหาสาระสามารถจำแนกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่ ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด และหลักการ หรือเหตุผล (Wattanaporn Rangubtut, 1998, pp. 48–51)

นอกจากนี้หลักสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอน (Sawai Fakkhao, 1999, p. 9) จะต้องเน้นตามหลักการดังนี้

- 1) ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง (Construct)
- 2) ผู้สอนใช้ทักษะกระบวนการ (Process) คือ กระบวนการคิด (Thinking process) และกระบวนการกลุ่ม (Group process) เพื่อให้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง
- 3) ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง (Participation) ลงมือคิดปฏิบัติสรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ทั้งสมาชิกในกลุ่มและสมาชิกระหว่างกลุ่มและปฏิสัมพันธ์กับครู
- 4) ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศทางกายภาพและจิตใจเพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข (Happy learning)
- 5) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งกระบวนการ และเนื้อหาสาระ ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment)
- 6) ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน (Application)
- 7) ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปมีองค์ประกอบที่มีความเชื่อมโยงกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

หลักสูตร ถือเป็นหัวใจของการศึกษาของชาติ ที่นำมาเป็นกรอบ และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ในระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรถือเป็นความจำเป็น และข้อบังคับที่ทุกส่วนของระบบการศึกษาต้องจัดดำเนินการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายนั้น อีกนัยหนึ่งหลักสูตรนับเป็นแม่บท ของการจัดการศึกษาของชาติ และการจัดการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน หากขาดหลักสูตรของการศึกษาแล้วก็จะเหมือนกับการจัดการศึกษาขาดทิศทางในการดำเนินการ หลักสูตรการศึกษาของไทยนั้นเนื่องจากเราถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมและการศึกษาไทย หลักสูตรจึงสามารถเป็นเครื่องชี้ถึงความจริงของประเทศได้ในระดับหนึ่ง โดยเป็นระดับแรกของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ (Sompong Singhapol, 1987, p. 25)

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นส่วนของกิจกรรมการเรียนการสอนหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง ที่กระทำขึ้น เพื่อให้การเรียนการสอนในครั้งนั้น ๆ ได้ผลดี หมายถึง การสอนของครูเป็นไปอย่างมีความหมายนักเรียนได้ทั้งความรู้ และความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Tassanee Supameti, 1990, pp. 159–160) โดยมีการดำเนินการต่าง ๆ ในโรงเรียน ทั้งโดยครู และนักเรียน เช่น การสอนให้นักเรียนค้นคว้าอภิปราย การบรรยาย การอบรม การสาธิต การปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการ และการศึกษานอกสถานที่ (Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education, 1989, p. 2) ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการสภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (Walaiporn Khunotai, 1987, p. 19)

การวัดผลและการประเมินผล เป็นกระบวนการในการกำหนดหรือหาจำนวนปริมาณอันดับแทนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือแทนพฤติกรรมความสามารถของบุคคลโดยใช้เครื่องมือช่วยในการวัดผลการวัด

จะอยู่ในรูปของตัวเลข หรือคะแนน หรือ บรรยายลักษณะสิ่งนั้นทำให้รู้รายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ว่าว่ามีจำนวน หรือปริมาณเท่าใด หรือมี ลักษณะอย่างไร เช่น กระดานดำ ยาว 3 เมตร 50 เซนติเมตร เด็กชายแดงได้ คะแนน วิชาคณิตศาสตร์ 30 คะแนน เป็นต้น (Wanida Dettanon, 1997, p. 4)

การจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม

การศึกษาพระปริยัติธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทยเพื่อให้ ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษา พระธรรมวินัยได้สะดวก และทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ กว้างไกลออกไป การศึกษา พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลีที่เรียกว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ยากสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไป จึงปรากฏว่าพระภิกษุผู้มีความรู้ใน พระธรรมวินัยอย่างทั่วถึงมีจำนวนน้อย จึงเป็นเหตุให้สังฆมณฑลขาดแคลนพระภิกษุผู้มีความรู้ ความสามารถที่จะ ช่วยกิจการทางพระพุทธศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การปกครอง และการแนะนำ สั่งสอนประชาชน ดังนั้นสมเด็จพระ มหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงได้ทรงพระดำริวิธีการ

เล่าเรียนพระธรรมวินัยในภาษาไทยขึ้นสำหรับสอนภิกษุสามเณรวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นครั้งแรก นับ แต่ ทรงรับหน้าที่ปกครองวัดบวรนิเวศวิหาร เมื่อ พ.ศ.2435 เป็นต้นมา โดยทรงกำหนดหลักสูตรการ สอนให้ภิกษุ สามเณรได้เรียนรู้พระพุทธศาสนาทั้งทางด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอด ถึงจัดตั้งกระทรวงธรรม เมื่อทรงเห็นว่าการเรียนการสอนพระธรรมวินัยเป็นภาษาไทยดังนี้ได้ผล ทำให้ ภิกษุสามเณรมีความรู้กว้างขวางขึ้น เพราะเรียนรู้ได้ไม่ยาก จึงทรงดำริที่จะขยายแนวทางนี้ไปยังภิกษุ สามเณรทั่วไปด้วยประกอบกับใน พ.ศ.2448 ประเทศไทยเริ่มมีพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ซึ่งภิกษุ ทั้งหมดจะได้รับการยกเว้นส่วนสามเณรจะยกเว้นให้เฉพาะ สามเณรผู้รู้ธรรม ทางราชการได้ขอให้ พระสงฆ์ช่วยกำหนดเกณฑ์ของสามเณรผู้รู้ธรรม สมเด็จพระมหาสมณ เจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงกำหนดหลักสูตรองค์สามเณรรู้ธรรมขึ้น ต่อมาได้ทรงปรับปรุงหลักสูตร สามเณรรู้ธรรมนั้นเป็น “องค์นักธรรม” สำหรับภิกษุสามเณรชั้นนวกะ (คือผู้บวชใหม่) ทั่วไป ได้รับพระบรมราชานุ มัติ เมื่อ วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ.2454 และโปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนตุลาคมปี เดียวกัน โดยใช้วัดบวรนิเวศวิหาร วัดมหาธาตุ และวัดเบญจมบพิตร เป็นสถานที่สอบ การสอบครั้งแรกนี้ มี 3 วิชา คือธรรมวิภาคในนวโกวาท แต่งความแก้กระทู้ธรรม และแปลภาษามคธเฉพาะท้อง นิทานในอรรถกถาธรรมบท

พ.ศ.2455 ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมให้เหมาะสมสำหรับภิกษุสามเณรทั่วไปจะ เรียนรู้ได้ กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยแบ่งหลักสูตรเป็น 2 อย่าง คืออย่างสามัญ เรียนวิชาธรรมวิภาค พุทธ ประวัติและเรียงความ แก่กระทู้ธรรม และอย่างวิสามัญ เพิ่มแปลอรรถกถาธรรมบทมีแก้รรถบาลี ไวยากรณ์และสัมพันธ์ และวินัย บัญญัติที่ต้องสอบทั้งผู้ที่เรียนอย่างสามัญและวิสามัญ

พ.ศ.2456 ทรงปรับปรุงหลักสูตรองค์นักธรรมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้เพิ่มหลักธรรมหมวด คิหิ ปฏิบัติเข้าใน ส่วนของธรรมวิภาคด้วย เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการครองชีวิตฆราวาส หากภิกษุสามเณร รูปนั้นๆมีความ จำเป็นต้องลาสิกขาออกไปด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง เรียกว่า นักธรรมชั้นตรี การศึกษาพระ ธรรมวินัยแบบใหม่นี้ ได้รับความนิยมจากหมู่ภิกษุสามเณรอย่างกว้างขวาง และแพร่หลายไปอย่างรวดเร็วเพียง 2 ปีแรกก็มีภิกษุสามเณร

สมัครเข้าสอบสนามหลวงเกือบพันรูปเมื่อทรงเห็นว่าการศึกษา นักธรรมอำนวยการคุณประโยชน์แก่พระศาสนาและ
ภิกษุสามเณรทั่วไป ในเวลาต่อมาจึงทรงพระดำริ ขยายการศึกษานักธรรมให้ทั่วถึงแก่ภิกษุทุกระดับ คือทรงตั้ง
หลักสูตรนักธรรมชั้นโท สำหรับภิกษุชั้น มัชฌิมะ คือมีพรรษาเกิน 5 แต่ไม่ถึง 10 และนักธรรมชั้นเอก ส าหรับ
ภิกษุชั้นเถระ คือมีพรรษา 10 ขึ้นไป ดังที่เป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของคณะสงฆ์สืบมาตราบถึงทุกวันนี้

ต่อมาพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราวุธวัฒน สดเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธฯ ทรงพิจารณาเห็น
ว่า การศึกษานักธรรมมิได้เป็นประโยชน์ต่อภิกษุสามเณรเท่านั้น แม้ผู้ที่ยังครอง ฆราวาสวิสัยก็จะได้ประโยชน์
จากการศึกษานักธรรมด้วย โดยเฉพาะสำหรับเหล่าข้าราชการครูจึง ทรงตั้งหลักสูตรนักธรรมสำหรับฆราวาสขึ้น
เรียกว่า “ธรรมศึกษา” มีครบทั้ง 3 ชั้น คือชั้นตรี ชั้นโทและชั้นเอก ซึ่งมีเนื้อหาเช่นเดียวกันกับหลักสูตรนักธรรมของ
ภิกษุสามเณร เว้นแต่วินัยบัญญัติที่ทรง กำหนดใช้เบญจศีลเบญจธรรม และอุโบสถศีลแทน ได้เปิดสอบธรรมศึกษา
ตรีครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2472 และ เปิดสอบครบทุกชั้นในเวลาต่อมา มีฆราวาสทั้งหญิงและชายเข้าสอบเป็นจำนวน
มาก นับเป็นการ ส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นตราบจนถึงทุกวันนี้ (Office of Moral and
Ethical Development, Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2007, pp. 13–14)

ต่อมาปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้มุ่งมั่นขยาย
โอกาสทางการศึกษา ให้เยาวชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยคำนึงถึงการพัฒนา
ผู้เรียนอย่างรอบด้าน ครอบคลุมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา นอกเหนือจากการยกระดับคุณภาพและ
มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ใน
การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย
ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และชุมชน
ต้องร่วมมือกันปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของการสอน การสอนเป็นงานหลักของครู ซึ่งปัจจุบันถือว่าครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ที่บุคคลใน
วิชาชีพนี้ ต้องได้รับการศึกษาอบรมมาโดยเฉพาะเพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถเลือกศึกษา
อบรมมาโดยเฉพาะ เพื่อให้มีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่ สามารถ เลือกวิธีปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพื่อช่วย
ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติ ดังที่ระบุไว้ใน จุดประสงค์การสอน ครูต้องมีการฝึกฝนด้านการสอนอยู่
เสมอเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการทำงานเช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ และต้องมีมาตรฐานของวิชาชีพ
ที่ครูสามารถปฏิบัติงานการสอนได้ดีขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการผสมผสานศาสตร์ว่าด้วยการสอนกับศิลปะ
ของการสอนเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของการสอนสูงสุด รูปแบบการสอนเป็นแผนการทำงานเกี่ยวกับการ
สอนที่จัดทำขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยวางแผนการจัดองค์ประกอบและงานเกี่ยวกับการสอน อย่างมี
จุดหมายที่เฉพาะเจาะจงที่จะให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่ง

ความสำคัญของการเรียนการสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสัมฤทธิ์ผล การ
เรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญ แม้ว่า
ความรู้นั้นผู้เรียนอาจศึกษาค้นคว้า หรือเรียนรู้ได้จากสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว แต่การสอนของครูจะช่วยให้แนวทางให้
การสนับสนุน ให้กำลังใจ ตลอดจนครอบคลุมการเรียนการสอน อันจะช่วยเสริมสร้างความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์

ขึ้น การเรียนการสอน หมายถึง การจัดมวลประสบการณ์หรือสถานการณ์ต่างๆ ที่มีความหลากหลาย เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูหรือผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญนอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้แล้ว ยังต้องเป็นผู้ดำเนินการ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งต้องมีการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี (Phra Phisan Paphassaro, 2013, p. 30)

ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545 และมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการ เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

โรงเรียน หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
สำนักศาสนศึกษา หมายความว่า สถานศึกษาที่วัดจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม หรือพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

สำนักเรียน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม หรือพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ซึ่งเป็นสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานครและสำนักเรียนคณะจังหวัด ตามที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ 2 ให้สถาบันพระพุทธศาสนามีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แก่พระภิกษุและสามเณรในโรงเรียน
สำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียน

การจัดตั้งยุบรวมเลิกและการดำเนินการของโรงเรียน สำนักศาสนศึกษาหรือสำนักเรียน ให้เป็นไปตาม
หลักเกณฑ์ และวิธีการที่มหาเถรสมาคมประกาศกำหนด

ข้อ 3 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา แบ่งเป็นระดับ ดังต่อไปนี้

1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ที่ได้จัดให้แก่
พระภิกษุและสามเณร ซึ่งมีพื้นฐานความรู้ไม่ต่ำกว่าระดับประถมศึกษาปีที่หกหรือเทียบเท่า และได้ศึกษาวิชาสามัญ
เพิ่มเติมตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด โดยคำแนะนำของมหาเถร
สมาคม ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่แบ่งเป็นระดับ ดังต่อไปนี้

ก) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีชั้นเปรียญธรรม 3 ประโยค เป็นการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย

ข้อ 4 ให้โรงเรียนสำนักศาสนศึกษา และสำนักเรียนได้รับการสนับสนุน ในด้านวิชาการ และเงินอุดหนุน
จากรัฐสำหรับการจัดการศึกษา

ข้อ 5 ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่โรงเรียนสาธิตศาสนศึกษาหรือสำนักเรียนตั้งอยู่ ในเขตพื้นที่ส่งเสริมสนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรม และพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการโรงเรียนคณะกรรมการสาธิตศาสนศึกษา และคณะกรรมการสำนักเรียน ทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการศึกษา ของโรงเรียนสาธิตศาสนศึกษาและสำนักเรียนแล้วแต่กรณี ให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาเถรสมาคมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนระบบ การประกันคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา

องค์ประกอบจำนวนคุณสมบัติหลักเกณฑ์วิธีการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ตลอดจนการประชุม และการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการสาธิตศาสนศึกษา และคณะกรรมการสำนักเรียน ให้เป็นไปตามระเบียบ ที่มหาเถรสมาคมกำหนด (Office for National Education Standards and Quality Assessment [ONESQA], 1999, p. 12)

ดังนั้นในส่วนของการเรียนการสอน คือ กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยที่ผู้สอนได้จัดประสบการณ์ในด้านการเรียนต่างๆ ให้กับผู้เรียน เช่น การจัดวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสร้างบรรยากาศในสถานที่เรียน การใช้เทคนิคและวิธีการสอนแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การเรียนการสอนเป็นความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนที่จะทำร่วมกันและการเรียนการสอนจึงเป็นกระบวนการหลักในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนนั้นประกอบด้วย ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านเทคนิคการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศการเรียนการสอน และ ด้านการวัดผลและประเมินผล (Phra Surachai Surachayo, 2012, p. 28)

แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกล

โลกปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงในยุคโลกาภิวัตน์มีความไร้พรมแดนไม่มีอะไรกีดขวางการติดต่อสื่อสารได้ ดังนั้นผู้บริหารทางการศึกษา จำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการองค์การหรือสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามเป้าหมายซึ่งการบริหารจัดการองค์การย่อมมีความเสี่ยงต่างๆ ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ และสมรรถนะโดยมีความสามารถมีความเป็นผู้นำสามารถนำพาองค์การให้มีความเจริญเติบโตอยู่รอดได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงมีความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน (Paitoon Sindarun, 2017, p. 4) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ซึ่งวัดที่มีความพร้อมได้ขอจัดตั้งโรงเรียนเปิดดำเนินการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่ยังไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยโรงเรียนจัดตั้งอยู่ในวัดที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้นโรงเรียนจะได้รับการจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับ

อนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียน ในส่วนของการบริหารจัดการนั้นให้เจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการ และผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษารูปหนึ่ง ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุ และคฤหัสถ์เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน (Committee for the Dhamma Studies General Education Program, Division of Buddhist Studies, Office of National Buddhism, 2015, p. 9) และสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมากอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทำให้สภาพแวดล้อมทางการเรียน และสถานการณ์ของการเรียนการสอนแตกต่างไปจากเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อการบริหาร และการจัดการสภาพแวดล้อม ทางการเรียนซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย สภาพแวดล้อมทางการเรียนในสถานศึกษาปัจจุบันถูกกำหนดด้วยเทคโนโลยีที่ได้มี การพิจารณานำเข้ามาใช้ การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อสถานศึกษาในการบริหารงาน 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (Office of the National Primary Education Commission, 2000, pp. 1–3)

ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกลนั้น สื่อการเรียนการสอนทางไกลซึ่งผู้เรียนจะเรียนด้วยตัวเองที่บ้าน โดยไม่ต้องเดินทางไปเรียนยังสถาบันการศึกษา และสมัครเรียนได้โดยไม่ต้องเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาเท่านั้น โดยสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาวัตกรรมการศึกษาในรูปแบบของ "การศึกษาทางไกล หรือการศึกษาไร้พรมแดน" คือ การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี การผสมผสานเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคม ที่ก่อให้เกิดเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาวะการขยายตัวอย่างรวดเร็วของประชากร ทำให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ต้องขยายพื้นที่การจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

การศึกษาทางไกล (Distance Learning) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน ใช้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์โดยอาศัยสื่อประสมในหลายรูปแบบ ได้แก่ สื่อที่เป็นหนังสือ สื่อทางไปรษณีย์ ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ การประชุมทางไกลด้วยภาพและเสียง (Video Conference) อินเทอร์เน็ต (Internet) และการสอนเสริม เป็นต้น รวมทั้งการใช้ศูนย์บริการการศึกษาเป็นหลักช่วยให้ผู้เรียนที่อยู่ต่างถิ่นต่างที่กันสามารถศึกษาหาความรู้ได้

การศึกษาทางไกล เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เกิดขึ้นในสมัยศตวรรษที่ 20 เพื่อสนองความต้องการของสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมข่าวสาร หรือสังคมของการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม เป็นการเปิดโอกาสทางการศึกษาไปสู่บุคคลกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการศึกษาตลอดชีวิต ที่บุคคลสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นลักษณะดังนี้

ลักษณะที่ 1. เป็นการเพิ่มทางเลือกในการกระจายโอกาส และยกระดับการศึกษาของผู้เรียน

ลักษณะที่ 2. เป็นตัวการเปลี่ยนแปลงกระบวนวิธีการเรียนรู้และการจัดการศึกษาของสังคมในปัจจุบันและอนาคต

ลักษณะที่ 3. ช่วยสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ช่วยลดอุปสรรคด้านทรัพยากร สถานที่ เวลา และบุคลากร

ลักษณะที่ 4. ช่วยลดภาระของครูทั้งในด้านการเตรียมการ การใช้เวลา และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียน การสอนให้มีคุณภาพ

ลักษณะที่ 5 การเรียนการสอนทางไกลสามารถ "แพร่กระจาย" และ "เข้าถึง" ตัวบุคคลได้อย่างหลากหลายและกว้างขวาง โดยมีองค์ประกอบหลักของการศึกษาทางไกลที่สำคัญ คือ

1. ผู้เรียน จะเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีอิสระในการกำหนดเวลา สถานที่ และวิธีเรียนของตนเอง โดยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น จากการสอนโดยผ่านการสื่อสารทางไกล วัสดุทัศนที่ผลิตเป็นรายการ วัสดุทัศนที่บันทึกจากการสอน ตำรา หนังสือ เอกสารประกอบการสอนในรูปแบบของบทเรียนด้วยตนเอง คอมพิวเตอร์ช่วยสอน และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2. ผู้สอน จะเน้นการใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพและหลากหลายรูปแบบซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง หรือเรียนเสริมในภายหลัง เนื่องจากผู้สอนมีโอกาสพบผู้เรียนโดยตรงน้อยมาก คือมีโอกาสพบปะผู้เรียนแบบเผชิญหน้าในตอนแรกและตอนท้ายของภาคเรียน หรือไปสอนเสริมในบางบทเรียนที่พิจารณาเห็นว่ายากต่อการเข้าใจเท่านั้น

3. การจัดระบบบริหารและบริการ เป็นการจัดโครงสร้างอื่นมาเสริมการสอนทางไกลโดยตรง เช่น อาจมีครูที่ปรึกษาประจำตัว ผู้เรียน มีศูนย์บริการการศึกษาที่ใกล้ตัวผู้เรียน รวมทั้งระบบการผลิตและจัดส่งสื่อให้ผู้เรียนโดยตรงอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การควบคุมคุณภาพ จะจัดทำอย่างเป็นระบบ และดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยเน้นการควบคุมคุณภาพในด้านองค์ประกอบของการสอนทางไกล เช่น ขั้นตอนการวางแผน กระบวนการเรียนการสอน วิธีการประเมินผล และการปรับปรุงกระบวนการ เป็นต้น

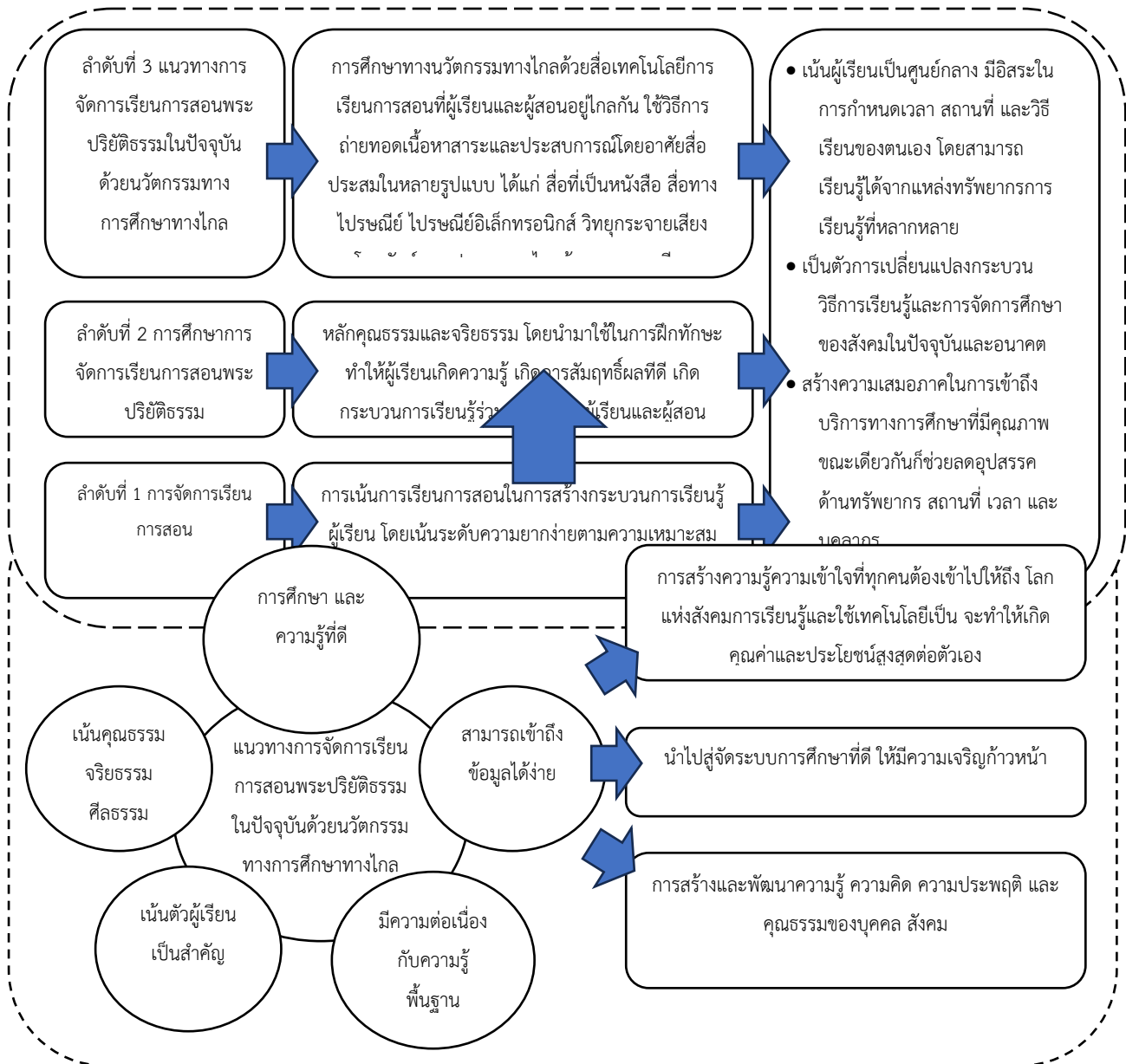
5. การติดต่อระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และสถาบันการศึกษา เป็นการติดต่อแบบ 2 ทาง โดยใช้โทรศัพท์ โทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือจดหมาย เป็นต้น และนอกจากนี้ยังมีลักษณะของการศึกษาทางไกลประกอบด้วย

1. การเรียน- การสอน การศึกษาทางไกลต้องอาศัยครู และอุปกรณ์การสอนที่สามารถใช้สอนนักเรียนได้มากกว่า 1 ห้องเรียน และได้ในหลายสถานที่ เช่น วิชาพื้นฐาน ทำให้ไม่ต้องจ้างครูและซื้ออุปกรณ์สำหรับการสอนในวิชาเดียวกันของแต่ละแห่ง และครูสามารถเลือกให้นักเรียนแต่ละแห่งถามคำถามได้ เนื่องจากแต่ละห้องมีขนาดไม่ใหญ่นัก และจำนวนนักเรียนก็มีไม่มากนัก โดยมีอุปกรณ์ช่วยในการโต้ตอบ เช่น ไมโครโฟน กล้องวิดีโอ และจอภาพ เป็นต้น

2. การถาม - ตอบ หากนักเรียนมีปัญหาข้อสงสัย อาจสามารถถามครูได้โดยผ่านโทรศัพท์ หรือผ่านกล้องโทรศัพท์ หรือผ่านกล้องวิดีโอในระบบการประชุมทางไกล (Video Conference) ในขณะที่เรียน หรือส่งโทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ไปถามได้ในภายหลัง หรือครูอาจจะนัดเวลาเป็นการเฉพาะเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม การถามตอบในลักษณะนี้ จะทำให้ครูจะมีเวลามากขึ้นในการค้นคว้าเพื่อส่งคำตอบกลับไปให้ทำเรียนในภายหลัง

3. การประเมินผล ผู้เรียนสามารถส่งการบ้านและการทดสอบได้ทางไปรษณีย์ โทรสาร หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ แต่ทั้งนี้รูปแบบและวิธีการประเมินผลจะต้องได้รับการออกแบบเฉพาะ หรืออาจจะใช้การประเมินผลในรูปแบบปกติในห้องเรียน (ให้ผู้เรียนไปทดสอบ ณ สถานที่ที่จัดไว้ให้) เพื่อผสมผสานกันไปกับการเรียนทางไกล (Boonkuea Kuanhawech, 2023, online)

สรุปองค์ความรู้

ตารางที่ 1 สรุปองค์ความรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกล

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเรียนการสอนเป็นหัวใจหลักสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนที่สำคัญที่สุด โดยให้ผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญ เพื่อต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการ

เลือกเนื้อหาสาระที่จะนำมาสอนนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้พอเหมาะกับ ความสามารถของผู้เรียน และขณะเดียวกันต้องให้มีความต่อเนื่องกับความรู้พื้นฐานเดิมของผู้เรียน เช่น การมีหลักสูตรที่ดีในการจัดระบบ การสอน การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนที่ดี และการวัดผลและประเมินอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ

การศึกษาการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม จะเน้นวิธีการสอนโดยนำหลักคุณธรรมและ จริยธรรม โดยนำมาใช้ในการฝึกทักษะ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เกิดการสัมผัสผลที่ดี เกิดกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยที่ผู้สอนได้จัดประสบการณ์ในด้านการเรียนพระปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น ถ้าเป็นส่วนของพระภิกษุ สามเณรภิกษุ จะนำไปสู่การเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถ ศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวก และทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้กว้างไกลออกไป

แนวทางการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมในปัจจุบันด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาทางไกล จะ เห็นว่าในยุคปัจจุบันการเรียนการสอนพระปริยัติมีความสำคัญต่อหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นอย่างมากดังนั้นการเรียนการสอนเพื่อให้ทันยุคสมัย ควรมีการศึกษาทางนวัตกรรม ทางไกลด้วยสื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ผู้เรียนและผู้สอนอยู่ไกลกัน ใช้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและ ประสบการณ์โดยอาศัยสื่อประสมในหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนผู้เรียนมีอิสระในการกำหนดเวลา สถานที่ และวิธี เรียนของตนเอง โดยสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความสะดวกสบายในการ เรียนอีก อีกทั้งลดขั้นตอนที่ทำให้เสียเวลาอีกด้วย

References

- Department of Curriculum and Instruction Development, Ministry of Education. (1989). Primary education curriculum B.E. 2521 (Revised Edition B.E. 2533). Bangkok: Religious Printing Press.
- Committee for the Dhamma Studies General Education Program, Division of Buddhist Studies, Office of National Buddhism. (2015). Strategic plan for Dhamma studies (General Education Program), 2015–2019. Bangkok: National Office of Buddhism Printing Division.
- Subcommittee on Learning Reform. (2000). Learning reform: Learners are the most important. (5th ed.). Bangkok: Office of the National Education Commission.
- Chanathip Chattaphoom. (2001). Learner-centered learning. San Patirup, 39(June), 6.
- Tassanee Supameti. (1990). Teaching behavior in Thai language for secondary education. Bangkok: Dhonburi Rajabhat Institute.
- Boonkuea Kuanhawech. (2023). Distance learning. [Online]. Retrieved from https://www.st.ac.th/av/inno_distance.htm
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2000). Major concepts of education. (2nd ed.). Bangkok: Sahadhammika.

- Phra Phisan Paphassaro. (2013). A study on problems in the management of Dhamma studies in all levels, Banphot Phisai District, Nakhon Sawan Province (Master's thesis). Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phra Surachai Surachayo. (2012). Students' attitudes toward moral teaching monks in primary schools, Mueang District, Nonthaburi Province (Master's thesis). Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Paitoon Sindarun. (2017). Educational leadership. (2nd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Distance Learning Foundation under the Royal Patronage. (2023). About us. [Online]. Retrieved from <https://www.dltv.ac.th/about-us>
- Wanida Dettanon. (1997). Learning evaluation. (3rd ed.). Nakhon Ratchasima: Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat Institute.
- Wattanaporn Rangubtuk. (1998). Learner-centered instructional management. Bangkok: Love and Live Press.
- Office of the National Primary Education Commission. (2000). A decade of educational opportunity expansion project (Academic Years 1990–1999): Toward nine-year compulsory education. Bangkok: Supervision and Educational Standards Development Office.
- Office of the National Education Commission. (2002). National Education Plan (2002–2016). Bangkok: Prikwaan Graphic Co., Ltd.
- Office of the Ecclesiastical Dhamma Education Bureau. (2001). Dhamma examination syllabus 2001 (Dhamma section). Bangkok: Religious Printing Press.
- Office for National Education Standards and Quality Assessment (ONESQA). (1999). National Education Act B.E. 2542. (Duplicated document).
- Secretariat of the National Legislative Assembly. (2017). Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). Bangkok: Secretariat of the Senate.
- Office of Moral and Ethical Development, Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2007). Dhamma Studies Level 1 (Revised Edition). Bangkok: Cooperative League of Thailand Press.
- Sawai Fakkhao. (1999). Learner-centered teaching management. Bangkok: Ampan Publishing.

